

Четвертий етап пов'язаний із безпосереднім упровадженням в дію бюджетування й потребує певних змін у системах обліку й контролю та навчанні спеціалістів, які відповідають за складання бюджетів, керівників центрів відповідальності й вищого рівня управління основам планування, організації контролю та аналізу. Центр відповідальності доцільно виокремлювати в структурі підприємства та делегувати повноваження і відповідальність за результати роботи керівнику.

В основу концепції бюджетування покладено забезпечення успішного функціонування підприємства шляхом: формалізації та узгодження стратегічних планів з поточними та оперативними; координації та інтеграції поточних планів за різними напрямками бізнесу; створення системи якісного інформаційного забезпечення менеджерів різних рівнів управління в необхідні строки; створення системи контролю за виконанням поставлених фінансових завдань.

Висновки. Запропонована нами концептуальна модель системи фінансового менеджменту може бути використана для формування системи бюджетування та реалізації запропонованих блоків в системі господарювання конкретних підприємств.

Проаналізовані функції фінансового менеджера та концептуальна модель дозволили чітко сформулювати систему дій та документів для реалізації задач фінансового менеджменту в конкретних ділових ситуаціях діяльності підприємства.

Список використаної літератури:

1. Бень Т. Г. Бюджетування як інструмент удосконалення системи фінансового менеджменту підприємств / Т. Г. Бень, С. Б. Довбня // Фінанси України. — 2000. — № 7. — С. 48—55.
2. <http://www.intalev.com.ua>

УДК 336:338.43:631.16

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ЛІЗИНГОВИХ ПРОЕКТІВ АГРОФОРМУВАНЬ

*С.В. Колотій, старший викладач
Вінницький національний аграрний університет*

Essence and role of the bank crediting of leasings projects of agroformations is considered, his monitoring is carried out in the context of realities of modern economic space, and also grounded own vision in relation to the decision of problems of the bank crediting of leasings projects of agroformations taking into account calls and queries are drowned.

Рассмотрена сущность и роль банковского кредитования лизинговых проектов агроформирований, осуществлен его мониторинг в контексте реалий современного экономического пространства, а также обоснованно собственное виденье относительно решения проблем банковского кредитования лизинговых проектов агроформирований с учетом вызовов и запросов настоящего.

Вступ. Одним із ефективних механізмів забезпечення модернізації матеріально-технічної бази агроформувань, застосування сучасних енерго- та ресурсощадних систем і прогресивних технологій є банківське кредитування лізингових проектів. Як своєрідний та гнучкий спосіб залучення коштів агроформуваннями, банківське кредитування лізингових проектів конденсує в собі позитивні елементи таких інструментів, як інвестування, оренда, посередництво, купівля, продаж, кредит в єдиній фінансовій конструкції. Це дає підстави стверджувати про зростаючу роль і значення банківського кредитування лізингових проектів агроформувань.

Постановка задачі. Нині суттєві пропозиції методичного та практичного характеру з проблем банківського кредитування лізингових проектів агроформувань внесли такі відомі вчені як: В. Андрійчук, О. Гудзь, М. Дем'яненко, В. Іванишин, М. Малік, В. Міщенко, Н. Рязанова, Н. Слав'янська, Р. Саблук., Г. Холодний, А. Чупіс, Є. Шрамко, О. Яновський та інші [1–10]. Проте всебічна роль та вирішення проблем банківського кредитування лізингових проектів агроформувань у сучасних умовах економічного простору, висвітлені недостатньо. Потребують подальшої розробки питання щодо сутності, форм і принципів його здійснення, уникнення ризиків, аналіз та оцінка ефективності лізингових проектів. Актуальність, теоретична і практична значимість вирішення вказаних проблем в умовах необхідності забезпечення та зміцнення продовольчої безпеки країни, підвищення конкурентоспроможності агроформувань визначили своєчасність та необхідність даної наукової розвідки.

Метою статті є обґрунтування методичних засад та оцінка практики банківського кредитування лізингових проектів агроформувань. В якості джерел інформації використані: нормативно-правові акти щодо банківського кредитування лізингових проектів агроформувань, статистична інформація, дані Мінагрополітики та річних звітів агроформувань.

Результати. Події останніх років стали потужним каталізатором сучасної наукової теоретичної та методологічної дискусії щодо банківського кредитування лізингових проектів агроформувань, оскільки воно є досить складною і багатогранною фінансовою конструкцією, що поєднує в собі операції кредитування та інвестування, купівлі-продажу, оренди, фінансової й підприємницької діяльності. В лізингових операціях у тій чи іншій мірі можуть застосовуватися елементи кредитного фінансування під заставу майна, розрахунки по договірних зобов'язаннях, інвестування засобів в основний капітал і інші фінансові механізми.

Фінансова неспроможність агроформувань на початку 90-х років минулого століття обумовила стрімкий спад інвестиційного процесу та обвальне (у 15 разів) зменшення основних виробничих засобів. Питома вага основного капіталу сільського господарства в економіці України зменшилась з 24,6% у 1990 р. до 7,4% у 2008 р. Забезпеченість агроформувань технічними засобами знизилась до критичної межі. За останні 3 роки із 18400 одиниць сільськогосподарської техніки, що знаходяться на обліку, тільки 3,5 тис. одиниць експлуатується до 10 років (21,0%), 8,4 тис. тракторів і комбайнів (52,0%) знаходяться в експлуатації до 20 років, ще 4,5 тис. одиниць (27,0%) мають віковий стан більше 30 років. Це призводить до наднормативного збільшення навантаження на кожний працюючий агрегат, що фізично прискорює її старіння. Фондовіддача в аграрному виробництві за останні роки зросла з 0,66 до 0,91 грн., а фондомісткість скоротилася з 1,51 до 1,10 грн. Обсяги закупівлі техніки знизилися в 8-9,5 разів. Так, у 2008–2009 рр. було придбано 1 трактор на 9 підприємств. При цьому тільки кожен 4-й трактор або 25,0% було придбано з частковою компенсацією вартості державою. Потреба агроформувань у придбанні технічних засобів – 15-20 млрд. грн., а їх купівельна спроможність – 2,5 млрд. грн.

Здійснений аналіз стану наявної виробничо – технічної бази агроформувань засвідчує, що для неї характерні скорочення вартості основних засобів; нерівномірне їх розміщення по агроформуваннях та регіонах; зменшення наявності сільськогосподарської техніки за останні 10-12 років у 3,5-7 разів; постійне збільшення рівня її навантаження; зменшення енергетичних потужностей у 2,7-3,2 разів. Нині темпи оновлення основних фондів шляхом модернізації та заміни фізично спрацьованих і технічно застарілих засобів праці не забезпечують оптимальних строків експлуатації. Тому істотне прискорення модернізації машинно-тракторного парку більшості агроформувань залишається стрижневим завданням їх поступу.

Центральною проблемою оновлення технічних засобів в агроформуваннях є відсутність необхідних фінансових ресурсів. Таким чином, особливої гостроти набуває проблема пошуку джерел модернізації основних засобів. В останні роки частка капітальних вкладень у розвиток

агроформувань, коливається в межах 5,0-7,0 % (у 1991 р. вона становила 18,1 %). Це, передусім зумовлено специфікою сучасної інвестиційної діяльності агроформувань, яка полягає в зміні механізму її реалізації, заміні централізованого розподілу інвестиційних ресурсів ринковими формами інвестування.

Внутрішнє фінансування інвестиційних проектів в сучасних агроформуваннях, можна розглядати скоріше як теоретично можливий метод фінансування, однак практично не діючий. У зв'язку з цим, найбільшого розповсюдження набуває фінансування інвестиційних проектів за рахунок зовнішніх джерел.

За останні 2-3 роки в Україні зростає зацікавленість до лізингових операцій і в 2008 – 2009 р. їх частка склала 6,4% від загальної вартості валових інвестицій в економіку. Однак, договорів лізингу в Україні укладається у 20 разів менше, ніж у Європі, і в 70 разів менше, ніж в США. Для державного бюджету фінансовий лізинг є необтяжливим заходом, оскільки з кожних 100 млн. грн. видатків на фінансовий лізинг держава отримує надходжень: у перший рік видатків - 54,45 млн. грн.; у наступні 4 роки - 75 млн. грн. Разом -129,45 млн. грн. Крім того, до соціальних фондів надійде - 5,7 млн. грн.

Оцінку банківського кредитування лізингових проектів агроформувань слід здійснювати за наступними блоками: попередній (технічні заходи: визначення: мети, задач, об'єкту і предмету оцінки, складання її послідовності, вибір методів і прийомів, показників, періодичності, джерел інформації та засобів її обробки); стрижневий (аналітичні і прогнози заходи: збирання, обробка та узагальнення інформації, факторний, соціологічний аналіз, оцінка розвитку, ефективності, прогнозування ризиків та наслідків лізингового проекту) та підсумковий (визначення напрямів та конструктивних дієвих заходів подальшого розвитку банківського кредитування лізингових проектів агроформувань). При цьому доцільно використовувати три блоки параметрів аналізу та оцінки банківського кредитування лізингових проектів агроформувань: рівень розвитку, динаміка та економічна ефективність лізингових проектів.

Підґрунтям банківського кредитування лізингових проектів агроформувань повинні бути наступні узагальнені наукові принципи: відповідальність; довіра; строковість; зворотність; власність; платність; державне стимулювання; науковість; мотивація; підприємливість; територіальність; комплексність; системність; об'єктивність; рівноправність; конкретність; точність; дієвість; плановість; оперативність; гнучкість; демократизм; економічність; інноваційність.

Існує об'єктивна необхідність розвитку і застосування банківського кредитування лізингових проектів агроформувань. З одного боку: існуюча нормативно-правова база створила підґрунтя для здійснення такого механізму залучення коштів; створено економічну основу лізингових проектів - введено єдині норми амортизаційних відрахувань, застосовується прискорена амортизація; скорочуються ліквідні засоби в агроформуваннях, що унеможливають реалізацію проектів за рахунок внутрішніх джерел.

З іншого: кризові метаморфози зумовлюють застосування більш надійного забезпечення банківського кредитування для розширення сфери банківських послуг та зростання обсягів середньострокового й довгострокового кредитування; банки бажають використати фінансовий лізинг тому, що цей фінансовий інструмент є більш гнучким зрівняно з традиційним кредитуванням; банківське кредитування лізингових проектів агроформувань має переваги: відсутні проблеми із завдатком, знижується ризик втрат від неплатоспроможності клієнта – право власності на обладнання у банку залишається до моменту закінчення виплати за лізинговим проектом.

Система формування банківського кредитування лізингових проектів агроформувань повинна здійснюватись з врахуванням поєднаних ознак: складом учасників, обсягом обслуговування, окупності вартості лізингового майна, відношенням до податкових пільг, формою розрахунків, складом елементів платежу, методах розрахунків платежів, за схемою кредитування, різновидом страхування та рівнем гарантій, рівнем ризику та джерелами додаткового фінансування.

Методика дослідження та оцінки банківського кредитування лізингових проектів агроформувань передусім включає його ідентифікацію; виявлення відмінностей від традиційного кредитування; оцінку особливостей та аналізу забезпеченості. Порівняння суми лізингового і традиційного кредитування при рівності потоків кредитної заборгованостей у кожен момент часу показує, що ефект лізингового кредитування залежить від: параметрів оподаткування безпосередньо лізингових платежів; ставки податків, що сплачуються з прибутків лізингодавця й лізингоодержувача; наявності достатнього прибутку у агроформування; відсоткової ставки; норми амортизаційних відрахувань на лізинговий актив; терміну лізингового кредитування і величини платежів у кожен момент часу.

Слід зазначити, що сучасна методика оцінки ефективності лізингових проектів ґрунтується на наступних принципах: обов'язкове проведення оцінки лізингових проектів на основі показника чистих грошових потоків; приведення всіх розрахункових показників до показника теперішньої вартості; застосування диференційованої відсоткової ставки в процесі дисконтування грошових потоків; зміна дисконтних ставок залежно від мети аналізу лізингових проектів; оцінка ефективності лізингових проектів на основі порівняння обсягів лізингових витрат та строків і сум повернення інвестованих коштів; оцінка обсягу лізингових витрат усієї сукупності використаних ресурсів, пов'язаних із реалізацією проекту.

Основними причинами вибору агроформуваннями лізингового механізму для організації проекту є: ефективне управління оборотними засобами; повний сервіс обслуговування предмета лізингу, доступні ставки, доступ до нових технологій, зручність, гнучкість, оперативність, а також податкові переваги.

При розрахунку ефективності банківського кредитування лізингових проектів агроформування повинно врахувати те, що в податковому обліку на валові витрати можна відносити наступні платежі: проценти за користування банківським кредитом; страховий платіж на предмет майнового страхування; витрати, пов'язані з обов'язковою державною реєстрацією майна, оформлення договору застави, послуги банку при видачі кредиту; амортизаційні відрахування. Виплата основної частини кредиту проводиться агроформуванням з прибутку після оподаткування, що означає для останнього втрату коштів за рахунок більшої частини сплати податку на прибуток.

Аналізуючи сильні і слабкі сторони банківського кредитування лізингових проектів агроформувань, слід відмітити, що воно, як метод інвестування, дає можливість агроформуванням швидше оновлювати матеріально-технічну базу, користуватися новою технікою та передовою технологією, покрити сезонні потреби в спеціальних технічних засобах на час фактичної їх експлуатації.

Банківське кредитування лізингових проектів агроформувань є взаємно вигідними і для банку і для агроформування. З іншого боку, у обох суб'єктів лізингового кредитування є можливість маневру при формуванні його умов.

Ефект банківського кредитування лізингових проектів агроформувань складається з об'єктивної переваги оперативного використання досягнень науково-технічного прогресу, збільшення масштабів діяльності, зниження питомих витрат та інтенсифікації всього виробничого процесу.

Висновки. Проблема дослідження банківського кредитування лізингових проектів агроформувань є багатогранною, оскільки передбачає розв'язання комплексу різноманітних взаємопов'язаних питань: фінансових, організаційних, методичних, конструктивно-логічних, аналітичних, інформаційних та інших.

Необхідність розвитку банківського кредитування лізингових проектів агроформувань передусім зумовлена незадовільним станом матеріально-технічного забезпечення агроформувань. Внаслідок зниження платоспроможності агроформувань спостерігається спад рівня технічної забезпеченості, темпів оновлення матеріально-технічної бази. Водночас банківське кредитування лізингових проектів агроформувань як метод залучення додаткових фінансових ресурсів має обмежений характер і не відіграє поки що вагомій ролі у підвищенні рівня їх

технічної оснащеності. До таких причин відносяться недосконалість нормативно-правового поля; монопольне становище лізингодавців на ринку лізингових послуг, слабкий фінансовий стан переважної кількості агроформувань, їх неспроможність своєчасно та в повному обсязі сплачувати лізингові платежі, висока вартість лізингового кредитування, яка пропонується низкою банків; ризики здійснення лізингових проектів.

Стрижневими напрямками модернізації та розвитку банківського кредитування лізингових проектів агроформувань, підвищення його ролі в технічному оновленні агроформувань є: інтеграція банківського і промислового капіталу; стійкий розвиток малих і середніх агроформувань; розробка та впровадження ефективних лізингових проектів; обґрунтування нормативів і рекомендацій щодо необхідної наявності основних засобів з урахуванням інноваційних технологій у агроформуваннях; удосконалення амортизаційної політики агроформувань; розбудова фінансово-кредитної інфраструктури; збільшення обсягів державної фінансової підтримки.

Список використаної літератури

1. Дем'яненко М.Я., Гудзь О.Є., Стецюк П.А. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): монографія. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 302 с.
2. Дорофеева О.В. Оптимізація джерел фінансування лізингових проектів // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №8. – С.34.
3. Грищенко І.М. Дослідження становлення лізингового посередництва // Актуал. пробл. економіки. – 2006. – № 8. – С. 61–66.
4. Безклубна Н.Л. Напрями розвитку лізингу // Економіка та держава. – 2006. – № 12. – С. 44–45.
5. Васильчишин О., Тулай О. Лізинг в Україні: минуле і перспективи // Світ фінансів. – 2006. – № 3. – С. 128–141.
6. Гончарові Н.В. Лізинг як форма ефективної підтримки малого підприємництва // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – № 2. – С. 7–12.
7. Іванов М. Розвиток та вдосконалення ринку лізингових відносин в Україні // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2004. – № 3. – С. 259–262.
8. Пастернак М. Проблеми і перспективи розвитку лізингових відносин в Україні як інструмента фінансування розвитку підприємництва // Підприємство, господарство і право. – 2003. – № 6. – С. 131–134.
9. Внукова І.М., Бадзим О.С., Череватенко В.А. Оцінка можливостей розвитку фінансового лізингу в Україні // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №9. – С.49.
10. Дорофеева О.В. Диверсифікація ризиків фінансування лізингової діяльності // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №5. – С.34.

УДК 336.77:631 115.11

КРЕДИТУВАННЯ – ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

І.В. Фурман, аспірант

ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН, м. Київ

The article outlines the problems of financing the agricultural sector. Examined trends in financing and lending for example specific farm. Analyzed the legal base lending farms and suggested some ways to improve it. The influence of external and internal factors that contribute to the development of bank lending to farmers.

В статтє определено проблемы кредитования аграрного сектора экономики. Прослежено состояние финансирования и тенденции кредитования на примере конкретного фермерского хозяйства. Проанализировано правовую базу кредитования фермерских хозяйств и предложены некоторые пути ее совершенствования. Исследовано влияние внешних и внутренних факторов, способствующих развитию банковского кредитования фермерских хозяйств.